

Kongo-Brazzaville’li tiyatro yazarı ve aktivist Jean-Louis Ntadi ülkesindeki baskıcı politikayı eleştiren bir tiyatro oyunu yüzünden ülkesinden ve ölüm tehditlerinden kaçmak zorunda kalmış ve İngiltere’ye sığınmış bir sanatçı. İngiltere’ye ayak bastığı 2003 yılından 2005 yılına kadar da farklı sığınma merkezlerinde gözaltında tutulmuş ve sığınma hakkı verilmemiş. Bu duruma gerekçe olarak da ülkesinin zaten demokratik bir rejimle yönetildiği, batı standartlarına göre altı çocuklu kalabalık bir ailesi olduğu, belgelerinin tam ve gerektiği gibi olmadığı ve ülkesindeki aktivist eylemlerinin otoriteye karşı gelen bir tavır sergilediği gösterilmiş. Londra’da 2003-2005 seneleri arasında yersiz-yurtsuz yaşarken maruz kaldığı ayrımcılığı ve yoksunlukları anlatan bir oyun yazar Ntadi, eserin ismini *Cırcır Böceği’nin Bağırışları* koymuş. Cırcır böceği hem Ntadi’nin hem de onun gibi evinden edilenlerin beyhude bağırışlarını dile getiren çok yerinde bir benzetme. Cırcır böceğinin uzun yaz günlerinin sakinliğinde çıkardığı ses duyana ilk başta ne kadar da baskın ve hatta sinir bozucu gelse de bir süre sonra o bağırışlar duyulmaz olur ve gecenin karanlığına karışır kendisine bir dinleyici bulamadan. Yapısal ve/veya dolaysız şiddet sonucu yersiz-yurtsuzlaşanların kaderidir bu: bir dinleyen bulamamak. Nafile bağırışlar zaman içinde monotonlaşır ve dikkate değer görülmez.

Birleşmiş Milletler’in yayınladığı 2005 istatistiklerine dayalı rapora göre dünya nüfusunun yüzde üçü doğduğu ülkenin dışında bir ülkede yaşamakta. En fazla göç alan bölgeler 64 milyon göçmenle Avrupa, 45 milyon göçmenle Kuzey Amerika ve 22 milyonla Batı Asya. “Batı”ya göç uğruna en çok terkedilen ülkeler de Doğu ve Güneydoğu Asya ülkeleri. (<http://www.un.org/migration/presskit/pressrelease12sept.pdf>). Bu istatistiklerin yansıttığı coğrafi tercih karşımıza çok açık bir resim çıkarıyor: ‘batı’nın ekonomik ve politik istikrarının ‘doğu’da yaşayanları dönüşü olmayan yolculuklara sürüklediği. Batı’nın sarsılmazlığının ve istikrarının varolması ve devam ettirilmesi için doğunun suskunlaştırılarak, ötekileştirilerek, muhtaç kılınarak istikrarsızlaştırılmasıyla evinde yaşayabilen insan sayısı gittikçe artacak kuşkusuz.

Yersizleştirme, yerinden, evinden baskıyla veya mecbur edilerek uzaklaştırma konusuna barış eğitimi veya çalışmaları bağlamında nasıl bakabiliriz? Bireyin veya bazı toplulukların kendi istemleri dışında yersizleştirilmeleri nasıl bir dinamik içerir? Doğal afetler sonucu yersizleştirme kaçınılmazken, kimlik catismaları, sosyo-ekonomik ve politik sebeplere bağlı yerinden edilme yapısal veya doğrudan bir şiddetin sonucu gerçekleşir. Yerinden edilen kişi veya topluluk evinden uzaklaştırıldıktan sonra da yapısal veya dolaysız şiddete maruz kalabilir. Yabancı statüsünde yeni ‘ev’inde kendini ekonomik, psikolojik ve sosyal olarak gerçekleştirebilmek için başa çıkması gereken bir dizi yoksunlukla karşı karşıya kalır. Yapısal şiddet ihmalleri, eksiklikleri doyurulmamışlıkları içerir: işsizlik, işsizlikle gelen yoksulluk, ayrımcılık, eğitim hakkına sahip olamama, ana dilini kullanamama, sağlık ihtiyaçlarını karşılayamama bu eksikliklerin sadece birkaçı.

İnsan eliyle gerçekleştirilmiş acı ve ezilmeye sebep veren her türlü şiddet türü önlenebilir. Kongo’lu yazar Ntadi gibi bu haftaki film seçkisindeki yönetmenler de yerinden edilmenin hem öncesindeki hem sonrasında mücadeleli ifade eden ve seyirciyi bu yapısal şiddeti sorunlaştırmaya ve cırcır böceğine kulak vermeye davet eden filmler. İnsan nasıl ve neden yersizleştirilir? Bir kez yerinden edildikten sonra yeniden evde hissedebileceği güvenli bir kucak bulması mümkün müdür? Yabancılaştığı bir savaşın ortasında, bir tankın içinden dışarıdaki şiddeti nasıl yaşar? Ve son olarak mizahi bir yaklaşım, özlemin ve yoksunluğun acısını hafifletir mi?

Aylin Vartanyan